

Recenzja

w postępowaniu habilitacyjnym Dr. Inż. Krystiana Zawadzkiego w dziedzinie nauk
ekonomicznych
w dyscyplinie: ekonomia

Recenzja dorobku naukowo-badawczego i dydaktyczno-wychowawczego Pana Dr. Inż. Krystiana Zawadzkiego została dokonana na podstawie pisma Dr. hab. Inż. Krzysztofa Lei, Prodziekana ds. Nauki Wydziału Zarządzania i Ekonomii Politechniki Gdańskiej, informującego mnie o tym, że na podstawie uchwały Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów z dnia 13 lutego 2018 roku (nr BCK-II-L-8562/17), zostałem powołany jako recenzent w postępowaniu habilitacyjnym Dr. Inż. Krystiana Zawadzkiego w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia.

Recenzję opracowałem z uwzględnieniem postanowień ustawowych o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki. Kierując się tymi postanowieniami dokonałem oceny pracy Pana Dr. Inż. Krystiana Zawadzkiego analizując kolejno:

- dorobek naukowo-badawczy ze szczególnym uwzględnieniem badań naukowych po uzyskaniu stopnia doktora, w tym rozprawy habilitacyjnej, pt. „Ekonomiczne efekty organizacji wielkoformatowych wydarzeń sportowych”, wydanej przez Oficynę Wydawniczą Polityki Gdańskiej w roku 2017;

- dorobek dydaktyczno-wychowawczy;

- działalność doradczą, szkoleniową i rzeczoznawczą

oraz przedstawiłem ocenę ogólną, zawierającą wniosek końcowy.

Pan Dr. Inż. Krystian Zawadzki jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 z późn. zm.), które ma znaczący wkład w rozwój nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia wskazał autorską monografię pt. „Ekonomiczne efekty organizacji wielkoformatowych wydarzeń sportowych” i dlatego tej pracy poświęcam szczególną uwagę w niniejszej recenzji.

WZiE Sekretariat
Wpłynęło dn. 11/06/2018
L.dz. 2562

1. Ocena dorobku naukowego

Po obronie rozprawy doktorskiej, czyli w latach 2005-2017 zainteresowania naukowe Pana Dr. Inż. Krystiana Zawadzkiego ewoluowały od badań nad procesami integracyjnymi Polski z Unią Europejską poprzez badania dotyczące funkcjonowania rynku finansowego w Polsce w kierunku badań nad efektami organizacji wielkoformatowych wydarzeń sportowych. Realizowane w latach 2005-2009 badania naukowe skupiały się w dwóch zasadniczych nurtach: problematyki dotyczącej procesów integracji Polski z Unią Europejską oraz zagadnień, dotyczących funkcjonowania wybranych segmentów rynku finansowego w Polsce.

Na rozwinięcie zainteresowań naukowych w kierunku efektów imprez sportowych miał wpływ udział w latach 2009-2010 w projekcie badawczym współfinansowanym ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, zatytułowanym "Euro 2012. Szanse i zagrożenia dla Pomorza". Partnerami w nim byli portugalscy badacze zajmujący się oceną oddziaływania Euro 2004 na portugalską gospodarkę. Niektóre z ich publikacji, szczególnie prof. Barrosa, są mi znane, więc rozumiem, dlaczego skierowało to zainteresowania Pana Habilitanta w stronę bardzo słabo rozpoznanego jeszcze obszaru badawczego, związanego z identyfikacją wpływu wielkoformatowych wydarzeń sportowych na gospodarkę państwa i/lub regionu organizatora.

Tę zmianę zainteresowań naukowych Pana Dr. Inż. Krystiana Zawadzkiego uważam za uzasadnioną, gdyż jest to istotne zagadnienie zarówno w aspekcie poznawczym, jak i praktycznym. Widać bowiem wyraźnie, że następuje proces internacjonalizacji sportu i liczba oraz znaczenie wielkoformatowych imprez sportowych szybko się rozwija. Jak wynika z różnych badań, w latach 1931-1970 było takich imprez 225, a w latach 1971-2010 było ich już 545. Widać też rozwój tej tendencji na różnych kontynentach. We wspomnianym okresie liczba tych imprez na kontynencie Ameryki Północnej zwiększyła się ponad 7-krotnie, a w Azji – ponad 6-krotnie. Obecnie ten trend wzrostowy się utrzymuje. Ten temat jest szczególnie aktualny w czerwcu 2018 roku, kiedy w Rosji odbywa się jedna z największych takich imprez, czyli Mistrzostwa Świata w Piłce Nożnej oraz gdy właśnie dotarła do nas informacja, że finał bardzo popularnej wielkoformatowej imprezy sportowej, czyli Ligi Europy w piłce nożnej w sezonie 2019/2020 odbędzie się w Gdańsku i że Stadion Energa Gdańsk wyprzedził Estadio do Drago w Porto.

Charakteryzując cały dorobek naukowy Pana Dr. Inż. Zawadzkiego po uzyskaniu stopnia doktora (sierpień 2005- grudzień 2017) trzeba zwrócić uwagę na to, że obejmuje on łącznie 45 prac naukowych opublikowanych jako prace autorskie lub współautorskie, w tym m.in.

2 autorskie monografie polskojęzyczne (w tym jedna we współautorstwie), 1 autorską monografię anglojęzyczną, 3 redakcje monografii naukowych (w tym 1 anglojęzycznej), 1 artykuł opublikowany w czasopiśmie indeksowanym w Journal Citation Report (JCR – z listy A), 16 artykułów w pozostałych recenzowanych czasopismach naukowych (w tym 4 w języku angielskim) oraz 19 rozdziałów w monografiach naukowych. Zapoznając się w tymi publikacjami mogę stwierdzić, że dotyczą one ważnych zagadnień i reprezentują odpowiedni poziom merytoryczny i metodyczny.

Spośród tych publikacji za szczególnie istotną i, jak sędzę, ważną dla dalszych badań naukowych Pana Dr. Inż. Zawadzkiego należy wymienić znaną mi już wcześniej, wydaną w 2011 roku monografię pt. „Euro 2012. Czy ten mecz można wygrać?” napisaną wspólnie z Panią Prof. Julią Wasilczuk. Pan Habilitant napisał tam 2 rozdziały – „Finansowanie wielkoformatowych imprez sportowych” i „Dotychczasowe doświadczenia gospodarzy wielkoformatowych imprez sportowych”. W tej książce dokonano już charakterystyki wielkoformatowych imprez sportowych, ich źródeł finansowania i sposobów mierzenia ich efektów ekonomicznych.

Można więc uznać tę pracę za wstępne opracowanie przygotowujące do badań, zamieszczonych w monografii habilitacyjnej. Wnioskuje więc, że została przyjęta długookresowa kilkuletnia strategia badawcza, której ważnym etapem jest właśnie praca habilitacyjna. Taką konsekwencję naukową należy ocenić pozytywnie.

Wśród tych publikacji interesującą pracą jest także artykuł pt. „Wpływ ogłoszenia wyników wyboru gospodarza wielkoformatowych imprez sportowych na krajowe rynki akcji”. Ta publikacja mnie szczególnie zainteresowała, ponieważ łączy ona wcześniejszy obszar badawczy Autora, czyli zagadnienia finansowe, z obecnym polem badawczym, czyli efektami ekonomicznymi takich imprez sportowych.

Szczególne miejsce w dorobku naukowym Pana Dr. Inż. Krystiana Zawadzkiego ma monografia pt. „Ekonomiczne efekty organizacji wielkoformatowych wydarzeń sportowych” którą uznał za najważniejszy swój wkład w rozwój nauk ekonomicznych w dziedzinie ekonomia i podstawę do prowadzenia procedury habilitacyjnej.

Opracowanie tej monografii było możliwe m.in. dzięki pozyskanym grantom i zrealizowanym projektom badawczym w latach 2009-2013, w których Pan Habilitant występował jako kierownik lub główny wykonawca. Były to:

- Euro 2012. Szanse i zagrożenia dla Pomorza - projekt badawczy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego;
- Wpływ wielkoformatowych imprez sportowych na gospodarkę organizatora - grant Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego na przeprowadzenie badań naukowych lub prac

rozwojowych oraz zadań z nimi związanych służących rozwojowi młodych naukowców oraz uczestników studiów doktoranckich;

- Wpływ organizacji wielkoformatowej imprezy sportowej na gospodarkę regionu na przykładzie Euro 2012 - grant finansowany ze środków na działalność wspomagającą badania na Wydziale Zarządzania i Ekonomii Politechniki Gdańskiej.

Pozyskanie tych grantów świadczy o ważności tematyki, podejmowanych w związanych z nimi projektami badawczymi.

Obecnie w trakcie oceny merytorycznej jest złożony kolejny wniosek grantowy pt. „Trudno mierzalne efekty organizacji Euro 2012 w Polsce. Podejście *ex post*”, w ramach Konkursu OPUS 14, ogłoszonego przez Narodowe Centrum Nauki. Widać więc konsekwencję Pana Dr. Inż. Zawadzkiego w problematyce badawczej, którą realizuje.

Podjęcie tego tematu uważam za celowe z tego powodu, że rzeczywiście, jak zauważa też Pan Habilitant, w wielu opracowaniach na temat efektów takich imprez widać wyraźny dysonans pomiędzy wnioskami prezentowanymi w oficjalnych raportach i pozostałymi opracowaniami, przygotowywanymi na zlecenie organizatorów a publikacjami, których autorami są m.in. przedstawiciele świata nauki. Zapewne w opracowaniach oficjalnych, mających uzasadnić organizację takich imprez z wykorzystaniem środków publicznych, takie efekty są wyolbrzymiane. Analiza efektów tych imprez jest też ważna dlatego, że mają one wielu interesariuszy i różne efekty są dla nich istotne. Odmienne postrzeganie przez różne grupy interesariuszy efektów wywołanych organizacją wielkoformatowych wydarzeń sportowych było także ważną przesłanką skłaniającą Autora monografii do podjęcia badań w danym obszarze.

Pan Habilitant podjął próbę poszukiwania zarówno mierzalnych, jak i innych ważnych efektów tych imprez - efektów trudno mierzalnych, do których zalicza m.in.: lepsze samopoczucie, satysfakcję, poczucie dumy, poprawę jakości życia mieszkańców. Uwzględnienie tych trudno mierzalnych efektów wydaje się o tyle istotne, iż pozwala uzasadnić organizację wielkoformatowych wydarzeń sportowych, nawet w sytuacji wystąpienia przewagi mierzalnych kosztów nad mierzalnymi korzyściami.

W tym kontekście warto zauważyć, że w innych krajach są już podejmowane próby określania trudno mierzalnych efektów takich imprez. Oprócz tych wymienionych wyżej są dokonywane analizy wpływu organizacji wielkoformatowych imprez sportowych na wizerunek kraju, wizerunek marki kraju organizatora i miast goszczących sportowców. Takie badania przeprowadziła np. niemiecka organizacja turystyczna w czasie mistrzostw świata w piłce nożnej w roku 2006. Zbadano wizerunek Niemiec oraz miast goszczących, czyli Berlina, Monachium, Frankfurtu, Hamburga, Kolonii, Stuttgartu, Norymbergii, Hanoweru, Dortmundu, Lipska, Kaiserslautern i Gelsenkirchen.

Było również zrealizowane badanie, dotyczące wpływu organizacji Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej w Polsce i na Ukrainie w roku 2012 na wizerunek krajów gospodarzy. Zrealizowała je firma badawcza Brand Finance, która zajmuje się wyceną marek, także marek krajów. Okazało się, że dzięki organizacji tego wydarzenia wartość marki Polska zwiększyła się aż o 75% i marka naszego kraju znalazła się w pierwszej dwudziestce najbardziej wartościowych marek krajów. Odnosząc to do zagadnienia, analizowanego przez Pana Dr. Inż. Zawadzkiego można uznać, że dzięki poprawie wizerunku marki Polska mogły pojawić się korzystne efekty ekonomiczne – zintensyfikowanie ruchu turystycznego i zwiększenie eksportu polskich produktów, których marki są kojarzone z bardziej wartościową marką kraju producenta.

Warto jeszcze zwrócić uwagę na to, że innym jeszcze interesującym kierunkiem badań, jakie są podejmowane w tym kontekście przez zagranicznych naukowców, są analizy wpływu sukcesów sportowej reprezentacji narodowej w czasie wielkoformatowych imprez sportowych na wizerunek kraju drużyny odnoszącej sukcesy. Takie badania prowadzi m.in. prof. F.Pujol z Universidad de Navarra. Jedno z nich dotyczyło wpływu sukcesu reprezentacji Hiszpanii na Mistrzostwach Świata w Piłce Nożnej w RPA w roku 2010. Zostało zrealizowane w Centro de Medios, Reputación e Intangibles MRI Universidad de Navarra i polegało na analizie ponad 300 tysięcy publikacji w mediach przed mistrzostwami świata, w czasie ich trwania i po uzyskaniu przez Hiszpanię mistrzostwa świata. Analizowano skojarzenia marki Hiszpanii z ważnymi dla jej wizerunku cechami. Wizerunek marki Hiszpanii uległ wyraźnej poprawie.

Wracając teraz do oceny monografii habilitacyjnej trzeba podkreślić, że Pan Dr Inż. Zawadzki właściwie dostrzegł lukę badawczą, dotyczącą efektów wielkoformatowych imprez sportowych w aspekcie poznawczym i praktycznym.

Dokonał w monografii definicji wydarzenia wielkoformatowego, które określa jako prestiżową, rzadko odbywającą się imprezę o ograniczonym czasie trwania, w szczególny sposób oddziałującą na dane miejsce, organizowaną przez globalnie rozpoznawalną instytucję, cieszącą się dużym zainteresowaniem widzów i mediów, która ze względu na wysoki poziom nakładów wymaga udziału państwa i zaangażowania środków publicznych.

Uważam, że ta definicja właściwie przedstawia cechy wydarzeń, które są w pracy analizowane.

Luki badawcze analizowanego zagadnienia w warstwie poznawczej określono następująco:

- brak spójnej i aktualnej definicji wielkoformatowych wydarzeń sportowych, uwzględniającej atrybuty, które decydują o zakwalifikowaniu danej imprezy do grupy wielkoformatowych;

- brak usystematyzowanej wiedzy na temat obszarów oddziaływania wielkoformatowych wydarzeń sportowych na gospodarkę organizatora oraz metod wykorzystywanych do oceny tego oddziaływania.

W warstwie empirycznej zidentyfikowane przez Autora luki badawcze dotyczyły problematyki efektów mierzalnych oraz trudno mierzalnych. W zakresie efektów mierzalnych uznał, iż nie podejmowano dotąd badań *ex post* różnych kategorii wielkoformatowych wydarzeń sportowych i jednocześnie wielu obszarów ich ekonomicznego oddziaływania. Dotychczas prezentowane w literaturze przedmiotu podejście opierało się na analizie jednej imprezy/kategorii imprez w wielu obszarach oddziaływania

W przypadku efektów trudno mierzalnych zidentyfikowane luki badawcze dotyczyły dwóch kwestii:

- nie zaproponowano dotychczas metody wyceny efektów negatywnych, które (uwzględniając wycenę efektów pozytywnych) pozwalałyby na oszacowanie efektu netto wielkoformatowych wydarzeń sportowych;

- prowadzone dotąd badania dotyczące trudno mierzalnych efektów pozytywnych w obszarze wydarzeń sportowych lub obiektów sportowych, w tym determinant wpływających na poziom wyceny tych efektów, były realizowane wyłącznie w krajach wysoko rozwiniętych.

Zidentyfikowanie luk badawczych w danym obszarze pozwoliło Panu Habilitantowi na zdefiniowanie celów badawczych, także w podziale na cele poznawcze i empiryczne.

Cele poznawcze to:

- zdefiniowanie pojęcia wydarzenia wielkoformatowego oraz identyfikację jego atrybutów;
- systematyzacja efektów organizacji wielkoformatowych wydarzeń sportowych i obszarów ekonomicznego oddziaływania wielkoformatowych wydarzeń sportowych na organizatora;
- poszerzenie stanu wiedzy w odniesieniu do metod wykorzystywanych do oceny wpływu organizacji wielkoformatowych wydarzeń sportowych na gospodarkę organizatora;
- zaproponowanie autorskiej koncepcji wyceny trudno mierzalnego efektu netto wielkoformatowego wydarzenia sportowego

Cele empiryczne zdefiniowano następująco:

- weryfikacja, w jakim stopniu uznawane powszechnie za największe kategorie imprez sportowych: Letnie Igrzyska Olimpijskie, Zimowe Igrzyska Olimpijskie, Mistrzostwa Świata w Piłce Nożnej i Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej spełniają zaproponowane atrybuty wydarzeń wielkoformatowych;
- kwantyfikacja oddziaływania *ex post* wielu kategorii wielkoformatowych wydarzeń sportowych na różne obszary gospodarki gospodarza, zarówno na poziomie państwa, jak i regionu;

- weryfikacja autorskiej koncepcji wyceny trudno mierzalnego efektu netto wielkoformatowego wydarzenia sportowego na przykładzie Euro 2012 w Polsce;
- weryfikacja hipotez badawczych dotyczących trudno mierzalnych efektów Euro 2012 w Polsce na podstawie badań przeprowadzonych na próbie rezydentów czterech polskich regionów gospodarzy i jednego regionu niegospodarza;
- identyfikacja czynników determinujących poziom wyceny trudno mierzalnych efektów pozytywnych oraz trudno mierzalnych efektów negatywnych wielkoformatowych wydarzeń sportowych na przykładzie Euro 2012 w Polsce.

Praca zawiera także krótkie analizy przypadków ekonomicznych efektów wielkoformatowych imprez sportowych. Dobór analiz przypadków, czyli Letnich Igrzysk Olimpijskich w Barcelonie w 1992 roku, Letnich Igrzysk Olimpijskich w 2004 roku w Atenach i Zimowych Igrzysk Olimpijskich w Turynie w 2006 roku uważam za odpowiedni. Jednak w ocenie tego pierwszego wielkoformatowego wydarzenia sportowego trzeba uwzględnić jeszcze istotny fakt, że na efekty ekonomiczne dla Barcelony, Katalonii i całej Hiszpanii miały wpływ jeszcze dwa duże wydarzenia, jakie odbyły się w 1992 roku w Hiszpanii, czyli Światowa Wystawa w Sewilli oraz 500-letnia rocznica przybycia Krzysztofa Kolumba do Ameryki. Często stosowane określenie „efekt barceloński” nie uwzględnia tych wydarzeń przypisując wszystkie efekty igrzyskom olimpijskim.

Kluczowym elementem pracy jest określenie efektów organizacji wielkoformatowych wydarzeń sportowych jako specyficznych dób. Autor wyróżnia efekty mierzalne i niemierzalne.

Efekty mierzalne przyjmują postać pierwotnych i wtórnych. Efekty pierwotne determinowane są wielkością wydatków autonomicznych ponoszonych na rzecz organizacji imprez. Natomiast efekty wtórne są uzależnione od wielkości mnożnika wydatków autonomicznych, którego postać tłumaczona jest m.in. teorią Keynesa.

Wydatki autonomiczne są ponoszone przede wszystkim w związku z przekształceniami infrastrukturalnymi w zakresie infrastruktury pozasportowej oraz w związku ze wzmożonym przepływem turystycznym.

Drugą grupą efektów organizacji wielkoformatowych wydarzeń sportowych są efekty trudno mierzalne. Za punkt wyjścia do rozważań na temat efektów trudno mierzalnych Pan Dr Inż. Zawadzki uznaje nurt ekonomii neoklasycznej, w tym przede wszystkim zagadnienia ekonomii dobrobytu.

Efekty trudno mierzalne wielkoformatowych wydarzeń sportowych to dobra, które nie występują na tradycyjnym rynku, a zatem konieczne jest poszukiwanie takich rozwiązań, które umożliwią przyporządkowanie tym efektom konkretnych wartości pieniężnych i w konsekwencji ich ekonomiczną wycenę. Przydatna jest tu subiektywna teoria wartości,

wynikająca z przeświadczenia, iż celem gospodarowania jest zaspokajanie potrzeb ludzkich, a więc ich analiza winna stanowić punkt wyjścia w interpretacji wartości. Oznacza to, że każde dobro, nawet trudno mierzalne ma taką wartość, jaka wynika ze zdolności zaspokajania ludzkich potrzeb. W ekonomii dobrobytu istotną rolę odgrywa koncepcja całkowitej wartości ekonomicznej dobra, rozumiana jako suma płatności realnych oraz nadwyżki konsumenta. Ta koncepcja została wykorzystana do określania trudno mierzalnych efektów wielkoformatowych wydarzeń sportowych ze względu na ich specyfikę wiążącą się m.in. z unikatowym charakterem oraz występowaniem komponentów w postaci tak wartości użytkowych jak i nieużytkowych.

Pan Dr Inż. Zawadzki wskazuje na to, że koncepcja nadwyżki konsumenta wprowadza cztery jej rodzaje zamknięte w dwóch miarach dobrobytu, tzw. wariacie kompensacyjnym i wariacie ekwiwalentnym. Autor stwierdza, że punktem wyjścia do zaproponowania koncepcji wyceny trudno mierzalnego efektu netto wielkoformatowego wydarzenia sportowego jest wprowadzenie pewnych zmian, determinujących poziom użyteczności w związku z organizacją tej imprezy dla konsumenta. Zmiany te mogą mieć zróżnicowany charakter: zmian środowiskowych, zmian dostępności danego dobra nieużytkowego itp.

Pan Habilitant dokonał analizy wszystkich czterech rodzajów nadwyżki konsumenta i stwierdził, że jest możliwość wykorzystania różnych miar w szacowaniu korzyści oraz kosztów wynikających z organizacji wielkoformatowej imprezy sportowej w zależności od zastosowanego wariantu. Uznał, że w zakresie oceny korzyści można oprzeć się na WTP (*Willingness to Pay*) w wariacie kompensacyjnym i WTA (*Willingness to Accept*) w wariacie ekwiwalentnym. W przypadku oceny kosztów można zastosować WTP w wariacie ekwiwalentnym i WTA w wariacie kompensacyjnym. Jednak w wyniku doświadczeń z badań prowadzonych w czasie Euro 2012 w Polsce zastosował wyłącznie jedną miarę – WTP, zarówno do oszacowania korzyści, jak i kosztów. Oznacza to, iż przy ocenie korzyści wybrał wariant kompensacyjny, natomiast przy ocenie kosztów wariant ekwiwalentny.

Dokonanie charakterystyki efektów wielkoformatowych imprez sportowych i metod ich oceny w powołaniu się na wybrane teorie ekonomii uważam za odpowiednie i przekonujące oraz uzasadniające ich wykorzystanie w pracy. Poza tym jest to także uzasadnienie prowadzenia procedury habilitacyjnej w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia.

Kontynuując ocenę monografii habilitacyjnej uważam, że struktura pracy habilitacyjnej została opracowana logicznie.

Rozdział pierwszy stanowi wprowadzenie do problematyki podjętej w monografii i w nim dokonano identyfikacji luk badawczych i przedstawiono cele badawcze.

W rozdziale drugim jest charakterystyka największych wydarzeń w skali globalnej - wydarzeń wielkoformatowych, które stanowią jedną z najważniejszych determinant zmian o charakterze społecznym oraz ekonomicznym w miejscu ich organizacji. Istotnym elementem tej części pracy jest syntetyczny przegląd literatury przedmiotu na temat przyczyn podejmowania decyzji o organizacji wielkoformatowych imprez. Ten przegląd literatury został dokonany bardzo szczegółowo i stanowi, moim zdaniem, istotną i wartościową część pracy.

Podział motywów organizacji imprez na przyczyny infrastrukturalne, gospodarcze, promocyjne/wizerunkowe, kulturalne i społeczne, polityczne i turystyczne jest uzasadniony, chociaż niektóre wymienione motywy mogą się nakładać. Wybór autorów, piszących na ten temat jest subiektywny, jednak są tam, moim zdaniem, osoby reprezentatywne dla analizowanego zagadnienia. Wśród autorów badań i publikacji na temat aspektów wizerunkowych globalnych imprez sportowych można by wymienić np. wskazanego przeze mnie w innym miejscu prof. Pujola z Uniwersytetu Navarra. W tej części pracy zwraca też uwagę precyzyjne określenie atrybutów wydarzeń wielkoformatowych ze wskazaniem autorów akcentujących różne ich atrybuty. Autor przyjmuje ambitnie podejście holistyczne, w ramach którego konieczne jest wypełnienie warunku posiadania wszystkich atrybutów tych wydarzeń.

W rozdziale trzecim została przedstawiona problematyka związana z występowaniem efektów wywołanych organizacją wielkoformatowych wydarzeń sportowych. W tym względzie szczególne znaczenie Autor przypisał dziedzictwu imprez sportowych, które stanowi najbardziej oczekiwaną, długookresową formę oddziaływania na miejsce, w którym odbywają się te wydarzenia. Cytowani autorzy są dowodem potwierdzającym takie przedstawienie sprawy.

W tej części pracy Pan Dr Inż. Zawadzki słusznie przedstawia bardzo znaną i wykorzystywaną koncepcję prof. H. Preussa, tzw. kostkę dziedzictwa wielkoformatowych imprez sportowych, która pozwala wyodrębnić efekty imprez sportowych planowane i nieplanowane, pozytywne i negatywne oraz mierzalne i trudno mierzalne. Te rodzaje efektów są przez Pana Habilitanta konsekwentnie analizowane w dalszej części pracy.

W rozdziale czwartym przedstawiono tradycyjne metody oceny wpływu wielkoformatowych wydarzeń sportowych na gospodarkę organizatora, do których zaliczono analizę input – output, modele równowagi ogólnej, analizę korzyści i kosztów oraz grupę metod opartych na modelowaniu ekonometrycznym. Powołanie się przez Pana Dr. Zawadzkiego w tym wyborze na autorytety w tym względzie przekonały mnie do wyboru przez Autora pracy tych właśnie metod.

Rozdział piąty jest poświęcony alternatywnym metodom, służącym wycenie trudno mierzalnych efektów organizacji wielkoformatowych wydarzeń sportowych. Autor koncentruje się na metodzie wyceny warunkowej. Uzasadnienie, iż ta metoda jako jedna z nielicznych pozwala na ustalenie wartości nieużytkowej będącej jednym z komponentów całkowitej wartości ekonomicznej także przekonało mnie do słuszności jej wyboru.

W rozdziale szóstym dokonano analizy oddziaływania wielkoformatowych wydarzeń sportowych na gospodarkę organizatorów na dwóch poziomach: państwa oraz regionu. Na poziomie państwa przebadano 23 wielkoformatowe wydarzenia sportowe organizowane w latach 1988-2008 w Australii oraz 25 państwach Azji, Europy oraz Ameryki Północnej. Dwa ostatnie rozdziały monografii mają charakter empiryczny.

W rozdziale szóstym została przeprowadzona analiza oddziaływania wielkoformatowych wydarzeń sportowych na gospodarkę organizatorów na dwóch poziomach: państwa oraz regionu. Na poziomie państwa przebadano 23 wielkoformatowe wydarzenia sportowe organizowane w latach 1988-2008 w Australii oraz w 25 państwach Azji, Europy oraz Ameryki Północnej. Autor badał wpływ wielkoformatowych imprez sportowych na takie wskaźniki makroekonomicznej w krajach gospodarzy, jak stopy wzrostu PKB, stopy bezrobocia i napływ netto bezpośrednich inwestycji zagranicznych w relacji do PKB. Jest to bardzo wartościowa część pracy, zakres badań jest bardzo szeroki. Nie jest mi znane żadne inne badanie o takim zasięgu na ten temat. Pewnym zaskoczeniem może być najważniejszy wniosek z tej części pracy, że na poziomie całego państwa znaleziono niewiele przykładów wskazujących na jednoznacznie pozytywne zależności między organizacją wielkoformatowych imprez sportowych a gospodarką krajów – gospodarzy. Z tej konstatacji Autor wyciąga kolejny wniosek, że skoro trudno określić pozytywne mierzalne efekty tych imprez to problematyczne jest uzasadnianie dużych wydatkowania dużych zasobów finansowych na organizację takich przedsięwzięć. Taki wniosek jest logiczny, jednak warto zauważyć, że obecnie coraz częściej celami organizacji wielkoformatowych imprez sportowych nie są bezpośrednio cele ekonomiczne, lecz wizerunkowe. Można w tym kontekście podać przykład Rosji, czy niektórych krajów arabskich, dążących do poprawy swego wizerunku na świecie także w kontekście zmiany struktury swej gospodarki.

Rozdział siódmy, szczególnie istotny dla pracy i jednocześnie stanowiący znaczący wkład w rozwój wiedzy w danym obszarze, jest próbą kwantyfikacji trudno mierzalnych efektów Euro 2012, zarówno pozytywnych, jak i negatywnych. Autorskie badania Pana Dr. Inż. Zawadzkiego, w których wykorzystał metodę wyceny warunkowej, zostały przeprowadzone w grupie ponad 1,5 tysiąca osób - rezydentów czterech regionów gospodarzy: Dolnego Śląska, Mazowsza, Pomorza i Wielkopolski oraz jednego regionu niegospodarza – Małopolski. W przyjętej koncepcji badawczej, Małopolska traktowana była

jako „pozostała część Polski”. Takie podejście pozwoliło Autorowi na agregację wyników na poziomie całego kraju, a następnie porównanie uzyskanej wyceny korzyści netto z nakładami poniesionymi na rzecz organizacji imprezy. Warto przy tej okazji zauważyć, że Małopolska czyniła bardzo intensywne starania o to, by być także gospodarzem Euro 2012, ale tego efektu nie udało się uzyskać.

Bibliografia tej publikacji liczy 469 pozycji. Liczba jest imponująca i wskazuje na dogłębne przeanalizowanie literatury przedmiotu. Wprawdzie oczywiście nie sama liczba źródeł informacji jest istotna, a także cytowani autorzy, ale w przypadku tej pracy dobór cytowanych publikacji można uznać za uzasadniony.

Autor pracy dotarł do prawie wszystkich publikacji, które wiążą się z tematem pracy. Cytowani są chyba wszyscy polscy i zagraniczni autorzy, będący autorytetami w obszarze ekonomicznych aspektów imprez sportowych. Spośród naukowców zagranicznych to rzeczywiście największe autorytety w tej dziedzinie. Szczególnie wartościowe jest powoływanie się na prace takich naukowców, zajmujących się ekonomiczną analizą imprez sportowych, jak H. Preuss, G.Ahlert, T.D.Andersson, R. Baumann, V.Matheson, S.Garcia, S.Szymanski. Szczególnie znane mi są publikacje prof. H. Preussa z Uniwersytetu w Moguncji, który zajmuje się od dawna problematyką ekonomiczną imprez sportowych oraz prof. S.Szymanskiego z London Business School.

Recenzowana monografia habilitacyjna zawiera następujące hipotezy badawcze, które zostały całkowicie lub częściowo zweryfikowane lub też nie uzyskały pozytywnej weryfikacji, co też oczywiście jest ważnym efektem badania:

- H1 – Zagregowana wycena trudno mierzalnych efektów pozytywnych organizacji Euro 2012 w Polsce jest wyższa aniżeli zagregowana wycena trudno mierzalnych efektów negatywnych;
- H1a – W każdym z polskich regionów gospodarzy oraz regionie niebędącym gospodarzem (Regionie Małopolski) średnie wartości gotowości do zapłaty są wyższe w przypadku wyceny efektów pozytywnych w porównaniu z wyceną efektów negatywnych organizacji Euro 2012;
- H2 – Zagregowana wycena zarówno trudno mierzalnych efektów pozytywnych jak i trudno mierzalnych efektów negatywnych jest wyższa w przypadku nieużytkowników w porównaniu z użytkownikami Euro 2012 w Polsce;
- H2a – Średnie wartości gotowości do zapłaty w wycenie trudno mierzalnych efektów pozytywnych są niższe w przypadku nieużytkowników Euro 2012 we wszystkich polskich regionach gospodarzy i regionie niebędącym gospodarzem (Regionie Małopolski);
- H2b – Średnie wartości gotowości do zapłaty w wycenie trudno mierzalnych efektów negatywnych są wyższe w przypadku nieużytkowników Euro 2012 we wszystkich polskich regionach gospodarzy i w regionie niebędącym gospodarzem (Regionie Małopolski);

H3 – Zagregowana wycena trudno mierzalnych korzyści netto Euro 2012 na poziomie całego kraju jest niższa od nakładów poniesionych na rzecz przygotowania obiektów sportowych w związku z organizacją tego wielkoformatowego wydarzenia sportowego w Polsce;

H3a – Zagregowana wycena trudno mierzalnych korzyści netto Euro 2012 wśród nieużytkowników na poziomie całego kraju jest niższa od nakładów finansowanych ze źródeł publicznych poniesionych na rzecz przygotowania obiektów sportowych w związku z organizacją tego wielkoformatowego wydarzenia sportowego w Polsce.

Hipotezy H1, H1a, H2, H2a i H3a zostały zweryfikowane pozytywnie, czy też używając precyzyjnego sformułowania Autora jest brak podstaw do odrzucenia tych hipotez. Hipoteza H3 została odrzucona, natomiast w odniesieniu do hipotezy H2b nastąpiło zróżnicowanie wyników w zależności od regionu. Tak więc zagregowana wycena trudno mierzalnych korzyści netto Euro 2012 na poziomie całego kraju jest niższa od nakładów poniesionych na rzecz przygotowania obiektów sportowych w związku z organizacją tego wielkoformatowego wydarzenia sportowego w Polsce.

Podsumowując część recenzji dorobku naukowo-badawczego Pana Dr. Inż. Krystiana Zawadzkiego mogę stwierdzić, że zarówno sam wybór problematyki badawczej, czyli skoncentrowanie się w ostatnim czasie na zagadnieniach ekonomicznych aspektów wielkoformatowych wydarzeń sportowych, jak i zakres oraz sposób opracowania naukowego, jest słuszny zarówno z punktu widzenia celów naukowych, jak i aplikacyjnych. Uważam też za słuszne planowanie kontynuowania tej problematyki, o czym Pan Habilitant pisze w swym autoreferacie.

2. Dorobek dydaktyczno-wychowawczy

W swej działalności dydaktycznej Pan Dr. Inż. Zawadzki do niedawna koncentrował się w dużym stopniu na tematyce finansów. W pracy dydaktycznej na Wydziale Zarządzania i Ekonomii Politechniki Gdańskiej i w Instytucie Ekonomicznym Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Elblągu prowadził następujące zajęcia dydaktyczne bazujące na autorskich programach:

- Analiza techniczna, na studiach I stopnia, kierunku analityka gospodarcza (ćwiczenia),
- Analiza techniczna i fundamentalna, na studiach II stopnia, kierunku zarządzanie (ćwiczenia),
- Bankowość, na studiach I stopnia kierunku ekonomia (wykłady),
- Finanse instytucji międzynarodowych, na studiach II stopnia, kierunku europeistyka (wykłady),

- Finanse międzynarodowe, na studiach II stopnia, kierunku zarządzanie (wykłady i ćwiczenia),
- Finanse publiczne, na studiach I stopnia, kierunku europeistyka (ćwiczenia) oraz na studiach I stopnia, kierunku ekonomia (wykłady),
- Finanse publiczne UE, na studiach II stopnia, kierunku europeistyka (ćwiczenia),
- Finanse UE, na studiach I stopnia, kierunku europeistyka (wykłady),
- Fundusze europejskie w administracji, na studiach I stopnia, kierunku europeistyka (wykłady i ćwiczenia),
- Kontrola funduszy unijnych, na studiach II stopnia, kierunku europeistyka (ćwiczenia),
- Matematyka ekonomiczna, na studiach I stopnia, kierunku ekonomia (wykłady),
- Rynki finansowe, na studiach I stopnia, kierunku europeistyka (ćwiczenia) oraz na studiach I stopnia, kierunku ekonomia (wykłady),
- Zarządzanie finansami firmy turystycznej, na studiach I stopnia, kierunku ekonomia (wykłady i ćwiczenia),
- Zarządzanie finansami przedsiębiorstw, na studiach I stopnia, kierunku ekonomia (wykłady i ćwiczenia).

Do lipca 2017 roku był promotorem ponad 150 prac licencjackich i magisterskich, w tym prac przygotowywanych w języku angielskim. Niektóre z nich otrzymały wyróżnienia w konkursach na najlepsze prace dyplomowe.

Podsumowując działalność dydaktyczną Pana Dr. Inż. Krystiana Zawadzkiego można stwierdzić, że jest ona intensywna i poświęcona bardzo różnorodnej tematyce, związanej z finansami. Zwraca jednak uwagę brak uwzględnienia w niej problematyki ekonomicznych aspektów sportu, czyli zagadnienia, któremu jest poświęcona monografia habilitacyjna i kilka ostatnich publikacji naukowych. Sądzę, że warto te tematy włączyć do pracy dydaktycznej, gdyż są one obecnie ważne dla praktyki. Uważam też, że jest również zainteresowanie nimi ze strony studentów, co potwierdza moje doświadczenie dydaktyczne.

3. Działalność doradcza, szkoleniowa i rzeczoznawcza

Pan Dr. Inż. Krystian Zawadzki prowadzi także inne działania szkoleniowe i doradcze. Na swojej uczelni od 2011 roku prowadzi wydziałowy blog „Zawadz o finanse” (<http://www1.zie.pg.gda.pl/blogi/zawadzofinance/>). W 2011 roku wraz z czterema innymi blogami prowadzonymi przez pracowników Wydziału Zarządzania i Ekonomii uzyskał on wyróżnienie w I edycji konkursu Stowarzyszenia Public Relations i Promocji Uczelni Polskich za projekt "Blogi Wydziałowe". Taką działalność szkoleniową, wykorzystującą media społecznościowe uważam za ważną w erze przechodzenia do społeczeństwa

cyfrowego. Przygotowując niniejszą recenzję zapoznałem się z funkcjonowaniem bloga „Zawadz o finanse” i zauważyłem, że poruszane są tam różnorodne i aktualne zagadnienia, aczkolwiek chyba ten rodzaj medium społecznościowego nie jest w pełni wykorzystany. Intensywność wpisów i komentarzy nie jest największa (ostatnio średnio jeden wpis na miesiąc, w maju żadnego nie dostrzegłem), to sądzę, że pomysł prowadzenie takiego bloga jest słuszny, ale jego potencjał mógłby być bardziej wykorzystany.

Pan Habilitant prowadzi także współpracę z otoczeniem, ze środowiskiem biznesowym, m.in. z DM BZWBK, DM Noble Securities, DM BDM SA, OSTC Polska. W latach 2002-2005 pełnił odpowiedzialną funkcję skarbnika pomorskiego oddziału Stowarzyszenia Inwestorów Indywidualnych (SII). Organizuje też wykłady w ramach projektu edukacyjnego Nowoczesne Zarządzanie Biznesem, który powstał z inicjatywy Związku Banku Polskich. Do najbardziej owocnej zalicza współpracę z Giełdą Papierów Wartościowych w Warszawie, której efektem jest podpisana w 2014 roku umowa pomiędzy Wydziałem Zarządzania i Ekonomii a Fundacją GPW, na mocy której przeprowadzane są m.in. cykliczne wykłady otwarte mające na celu zwiększenie świadomości inwestycyjnej. Z jego inicjatywy w 2016 roku przy Politechnice Gdańskiej rozpoczęła działalność Szkoła Giełdowa, której jest koordynatorem. Jednocześnie w ramach realizowanych kursów Szkoły Giełdowej prowadzi wykłady „Rynek kapitałowy i instrumenty finansowe”.

Od 2017 roku jest koordynatorem projektów o charakterze aplikacyjnym, realizowanych przez WZiE we współpracy z przedstawicielami lokalnego biznesu.

Oceniając działalność doradczą, szkoleniową i rzeczoznawczą można zauważyć podobną jej cechę, jak w przypadku dydaktyki, czyli brak aktywności, dotyczącej obecnie rozwijanej tematyki naukowej, czyli ekonomicznych efektów imprez sportowych., co jest dla mnie niezrozumiałe. Pan Dr. Inż. Zawadzki mimo że od 2009 roku zajmuje się naukowo tą problematyką nie wykorzystuje tej wiedzy w działalności doradczej i szkoleniowej. Biorąc pod uwagę wiedzę Pana Doktora w tej dziedzinie proponuję współpracę w prowadzeniu działalności szkoleniowej w ramach kierowanych przeze mnie Podyplomowych Studiów Zarządzania w Sporcie Kolegium Gospodarki Światowej SGH w Warszawie.

4. Ocena ogólna, zawierająca wniosek końcowy

Analizując dorobek naukowo-badawczy, osiągnięcia w pracy dydaktyczno-wychowawczej i doradczej Pana Dr. Inż. Krystiana Zawadzkiego, ze szczególnym uwzględnieniem okresu po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, stwierdzam, że na wszystkich tych polach działania Pana Dr. Inż. Krystiana Zawadzkiego należy ocenić pozytywnie.

Uważam, że jego rozprawa habilitacyjna pt. „Ekonomiczne efekty organizacji wielkoformatowych wydarzeń sportowych” spełnia wymogi ustawowe, dotyczące stopni naukowych i tytułu naukowego oraz stopnia i tytułu w zakresie sztuki i że ta praca stanowi istotny wkład Autora w rozwój dyscypliny naukowej, którą wybrał do swych badań. Nie jest mi znana jakakolwiek praca, która by w tak całościowy sposób charakteryzowała zagadnienie ekonomicznych efektów imprez sportowych.

Wniosuję więc o kontynuację procedury habilitacyjnej Pana Dr. Inż. Krystiana Zawadzkiego w celu nadania mu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia.

A handwritten signature in black ink, consisting of several fluid, connected strokes. The signature is positioned to the left of the main text block.